تأمل

انوشه انصاری
اولین زن گردشگری که به فضا می‌رود

اولین زن گردشگر فضایی، یک ایرانی است. یک ایرانی ثروتمند که سال‌هاست در آمریکا زندگی می کند و دارایی های او ششصد میلیون دلار و یا شاید بیشتر تخمین زده می شود. «انوشه انصاری» که می خواهد فقط برای تفریح و از سوی ایستگاه فضایی (ISS) به فضا برود، از کودکی رویای سفر به کرات دیگر را داشته و برای تحقق همین رویا بود که میلیون ها دلار از ثروت خود را برای اعطای جایزه به اولین سفر خصوصی به فضا درنظر گرفت.

انوشه در سال ۱۹۹۳ با همراهی همسرش حمید و برادر شوهرش امیر شرکت مخابراتی TTI (تی تی آی) را تاسیس کرد، او که با همسرش در شرکت MCI در واشنگتن آشنا شد به این نتیجه رسید که اگر موسس یک شرکت باشد خیلی بیشتر موفق خواهد بود و شوهر و برادرشوهرش را متقاعد کرد که شغل قبلی را کنار بگذارند و خودشان یک شرکت مخابراتی را پایه ریزی کنند. پس از آن بود که امیر و انوشه انصاری با صرف چند میلیون دلار، خود را عضو اولین برنامه فضایی خصوصی جهان کردند و توانستند نام خود را برروی جایزه X قرار دهند.

جایزه X مبلغ ده میلیون دلار آمریکا است که به اولین سازمان غیردولتی که بتواند یک سفینه قابل استفاده مجدد را به فضابرد، تعلق می گیرد. بنیاد جایزه X قبلا اعلام کرده بود که دو تیم تقریبا آماده پرواز آزمایشی خود هستند و در تاریخ ۶ می ۲۰۰۴ و پس از صرف چند میلیون دلار امیر و انوشه انصاری آن جایزه را به نام « جایزه X انصاری » ثبت کرده وآن را به یک تیم فضانوردی اعطا کردند.

انوشه که در شهر پلانو ایالت تگزاس آمریکا زندگی می کند، در سال ۱۹۶۷ در تهران به دنیا آمد و در شانزده سالگی به آمریکا مهاجرت کرد.

او اکنون نایب رئیس و مدیر عامل بخش اطلاعاتی شبکه (Sonus) است. شبکه‌ای که در ژانویه سال ۲۰۰۱ با بهره گیری از تکنولوژی تله کام تشکیل شد. شرکتی که انوشه آن را تاسیس کرده و وارد صنعت مخابرات کرد. انوشه کمی قبل از تاسیس تکنولوژی تله کام، با بخش اصلی خدمات مخابرات و فروشندگان در مناطق تقویت قاب های رسانا و ارزیابی برق ATM همکاری می کرد. شغل قبلی او در زمینه موقعیت های شرکت مخابرات MCI و شرکت ارتباطات ماهواره‌ای (COMSAT) بود و در چندین بخش مهندسی اشتغال داشت.

انوشه در سال ۲۰۰۰ برنده جایزه برتر کارآفرینی منطقه‌ای و کشوری از سوی مجله (زنان کوشا) شد و جایزه‌ای که به‌برترین زن جوان و کارآفرین تعلق می گرفت را به خود اختصاص داد. او همچنین درسال ۱۹۹۹ جایزه سال را به خاطر بهره گیری ازتکنولوژی و ارتباطات از منطقه جنوب شرقی آمریکا تصاحب کرد و تاکنون چندین مقاله علمی و تکنیکی در رشته تخصصی خود ارائه داده و دارای حق‌امتیاز کاربر روی سرویس های اپراتوری اتوماتیک است.

انوشه انصاری، مدرک مهندسی الکترونیک خود را از دانشگاه جورج واشنگتن و دکترای مهندسی الکترونیک و علوم کامپیوتری را از دانشگاه جورج میسون گرفته است. او همچنین یکی از اعضای (ETA KAPPA NU) و (IEEE) و (NSPE)است و مغزی را طرح‌ریزی کرده که می‌تواند بین انواع ترافیک تفاوت قائل شود و بدین ترتیب اتومبیل را در شرایط مختلف کنترل کند.

او که هم اکنون مشغول تمرین آموزشی و آماده‌سازی جمعیت زنان معتاد را بر اساس آمار مراجعان به مراکز درمانی بهزیستی، چهار درصد اعلام می کند.

دکتر هومان نارنجی ها، معاون مرکز تحقیقات اعتیاد دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی با استناد به تحقیقی با عنوان «روش ارزیابی سریع وضعیت مواد اعتیادآور در ایران» که با همت مرکز تحقیقات اعتیاد دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی انجام شده می گوید ۹/۶ درصد معتادان کشور را زنان تشکیل می دهند و بیژن نصیرمنش، دبیر کل کاهش خسارات اعتیاد معتقد است: «به ازای هر یکصد مرد معتاد، ۷۰ زن معتاد نیز وجود دارد که اکثر آنها تحت فشار همسرانشان معتاد شده‌اند. یعنی اگر حدود دو میلیون مرد معتاد در کشور وجود داشته باشد، حدود یک میلیون و ۴۰۰ هزار نفر نیز معتاد زن در کشور وجود دارد.»

با این وجود اما، معدود پژوهش های انجام شده در این زمینه، تفاوت های جنسیتی در مراحل مختلف اعتیاد را به روشنی نشان می دهند.

براساس پژوهشی که در سه گروه معتادان زندانی، معتادان خیابانی ومعتادان مراجعه کننده به واحدهای خود مصرف صورت گرفته نزدیک به نیمی از معتادان زن (۴۹/۵) نخستین بار پیشنهاد سوءمصرف مواد را از سوی اعضای خانواده و بستگان دریافت کرده‌اند.

توزیع فراوانی پاسخگویان معتاد زن براساس اولین موقعیت سوءمصرف مواد، نیز حاکی از این است که بیش از نیمی از معتادان زن (۵۲/۶ درصد) نخستین بار در منزل اقدام به سوءمصرف مواد کرده‌اند.

بر اساس این پژوهش دردهای جسمانی، کسب لذت، کنجکاوی، کمبود روابط عاطفی، شکست عشقی و مشکلات روانی از جمله عوامل فردی شروع سوءمصرف در بین زنان بوده و سپس عوامل خانوادگی نظیر تنش ها، مشکلات خانوادگی، عدم کنترل و نظارت اعضای خانواده بر رفتارهای خود با ۲۵/۷ و مسائل اجتماعی نظیر در دسترس بودن مواد و فشار دوستان در رتبه بعدی شروع سوءمصرف مواد مخدر زنان نقش داشته‌اند.

در حالی که مردان بیشتر تحت تاثیر عوامل اجتماعی به مواد مخدر روی می آورند و در نتیجه می توان گفت شدت آسیب پذیری زنان در محیط های خانوادگی در قبال اعتیاد به مواد مخدر بیش از مردان است.

علاوه بر چگونگی اعتیاد، نحوه گذر از مراحل مختلف اعتیاد نیز در زنان متفاوت است، چنان که به گفته دکتر سپیده سیگاری، کارشناس دفتر اعتیاد سازمان بهزیستی اولین تجربه مصرف مواد تا شروع تزریق در مردان معتاد، ۸ سال به طول می انجامد در حالیکه این روند برای زنان حدود دو سال است.

دکتر سیگاری با تاکید بر اینکه معمولا شیوه مصرف مواد مخدر اعتیاد، شدت و عمق آن و رفتارهای توام با سمت مصرف مواد از مردان کمتر است، و در صورتی که مورد حمایت اجتماعی خانواده و اطرافیان قرار بگیرند، به شیوه های درمان بسیار خوب پاسخ می دهند، به طوریکه بر اساس آمار ارائه شده از سوی مراکز ترک اعتیاد میزان موفقیت در مرحله سم زدایی در مردان ۶۸ درصد است، در حالیکه زنان در مرحله سم‌زدایی با حدود ۹۰ درصد موفقیت رو به رو هستند.

بنا به گزارشی که معاونت پیشگیری سازمان بهزیستی کشور و برنامه کنترل مواد مخدر سازمان ملل در سال ۱۳۷۹ ارائه کرده‌اند نیز زنان بیشتر از طریق اعضای خانواده به خصوص همسرانشان به اعتیاد کشانده می شوند، همچنین مطالعات انجام شده در این زمینه اعلام می کنند که مصرف مواد در زنان به خصوص مواد تزریقی، با آسیب های دیگر اجتماعی مانند فرار از منزل و روسپیگری همراه است و از این رو است که زنان نیازمند اقدامات درمان و بازتوانی اختصاصی هستند که شرایط خاص آنها را در مراحل مختلف اعتیاد و درمان در نظر بگیرد.

آمار رسمی حاکی از شیوع کمتر اعتیاد زنان، نسبت به اکثر کشورهای جهان است، اما آمار اعتیاد زنان ایرانی نسبت به کشورهایی همچون پاکستان و عمان که مسلمان بوده و ساختار خانواده در آنها تقریبا مشابه ایران است، بالاتر است

لزوم بازنگری تفاوت های جنسیتی در مصرف موادمخدر

اعتیاد زنان، آسیبی که جدی گرفته نمی شود

■ مریم حسین‌خواه

به اوین که رفته بودم، رئیس زندان می گفت بیشتر زنانی که اینجا هستند، جرمشان مواد مخدر است. اکثرا اعتیاد و برخی هم خرید و فروش.

سخنان محمود سلالاری، معاون دادستان در امور زندان‌ها هم آمار رئیس زندان اوین را تایید می کند: «در حال حاضر حدود ۵۰ درصد زندانیان زن در رابطه با مواد مخدر و اعتیاد هستند که این آمار در چند سال اخیر برای زنان بی سابقه بوده است.»

با این وجود در آمارهای رسمی و برنامه های پیشگیری و درمان اعتیاد، زنان چندان به حساب نمی آیند و اعتیاد همچنان جرم /بیماری مردانه پنداشته می شود، به گونه‌ای که تا چندی پیش هیچ گونه خدمات اختصاصی برای اعتیاد زنان وجود نداشت و حتی برخی از مراکز، خدماتشان را فقط به مردان ارائه می دادند.

در مطالعات مربوط به اعتیاد نیز اوضاع چندان بهتر نیست و آنگونه که دکتر «آفرین رحیمی موقر» در مقدمه پژوهش خود می نویسد: «در اکثریت قریب به اتفاق مقالات چاپ شده در مجلات علمی داخلی و خارجی و اسناد و گزارش های چاپ شده در زمینه اعتیاد، زنان تنها گروه کوچکی از گروه مطالعه را تشکیل می دهند و نتایج به تفکیک جنسیت ارائه نشده است. از سوی دیگر کلیه اسناد به دست آمده در خصوص بررسی مصرف مواد و اعتیاد زنان، مربوط به آخرین سال های قبل از انقلاب وپس از سال ۱۳۷۸ است و هیچ گونه سندی دال بر انجام مطالعه‌ای در ۲۰ سال اول انقلاب وجود ندارد.»[۱]

اولین دلیل این بی توجهی به اعتیاد زنان شاید بالا بودن آمار اعتیاد در مردان باشد و اینکه سوءمصرف مواد مخدر همچنان در مردان شایع تر از زنان است، اما هنگامی که غلبه مردان در مصرف مواد از ۹۰ درصد در بعضی جوامع سنتی آسیایی، در کشورهای تازه استقلال یافته به ۸۰ درصد می رسد، در برخی از کشورهای آمریکای لاتین تا ۷۰ درصد پایین می آید و در برخی از کشورهای توسعه یافته مانند انگلستان و آلمان ۶۰ درصد گزارش می شود، به نظر می رسد باید توجه بیشتری به شاخص های جنسیتی در زمینه اعتیاد داشت.

در ایران نیز با وجود اینکه بنابر آمار رسمی شیوع اعتیاد زنان ایرانی، نسبت به اکثر کشورهای جهان کمتر است، اما شواهد نشان می دهند آمار اعتیاد زنان ایرانی نسبت به کشورهایی همچون پاکستان و عمان که مسلمان بوده و ساختار خانواده در آنها تقریبا مشابه ایران است، بالاتر است و بنابر پژوهش های انجام شده در این زمینه وضعیت اعتیاد زنان ایرانی رو به وخامت می رود.

این در حالی است که اعتیاد زنان در جامعه ما نابهنجارتر از مردان تلقی می شود و زنان معمولا از مراجعه به مراکز درمانی معتادان که بیشتر مراجعه کنندگان آن را مردها تشکیل می دهند، خودداری می کنند و بنا بر جدیدترین گزارش های منتشر شده از سوی دفتر پیشگیری و درمان اعتیاد سازمان بهزیستی، ایران» که با همت مرکز تحقیقات اعتیاد دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی انجام شده می گوید ۹/۶ درصد معتادان کشور را زنان تشکیل می دهند و بیژن نصیرمنش، دبیر کل کاهش خسارات اعتیاد معتقد است: «به ازای هر یکصد مرد معتاد، ۷۰ زن معتاد نیز وجود دارد که اکثر آنها تحت فشار همسرانشان معتاد شده‌اند. یعنی اگر حدود دو میلیون مرد معتاد در کشور وجود داشته باشد، حدود یک میلیون و ۴۰۰ هزار نفر نیز معتاد زن در کشور وجود دارد.»

با این وجود اما، معدود پژوهش های انجام شده در این زمینه، تفاوت های جنسیتی در مراحل مختلف اعتیاد را به روشنی نشان می دهند.

براساس پژوهشی که در سه گروه معتادان زندانی، معتادان خیابانی ومعتادان مراجعه کننده به واحدهای خود مصرف صورت گرفته نزدیک به نیمی از معتادان زن (۴۹/۵) نخستین بار پیشنهاد سوءمصرف مواد را از سوی اعضای خانواده و بستگان دریافت کرده‌اند.

توزیع فراوانی پاسخگویان معتاد زن براساس اولین موقعیت سوءمصرف مواد، نیز حاکی از این است که بیش از نیمی از معتادان زن (۵۲/۶ درصد) نخستین بار در منزل اقدام به سوءمصرف مواد مخدر کرده‌اند.

بر اساس این پژوهش دردهای جسمانی، کسب لذت، کنجکاوی، کمبود روابط عاطفی، شکست عشقی و مشکلات روانی از جمله عوامل فردی شروع سوءمصرف در بین زنان بوده و سپس عوامل خانوادگی نظیر تنش ها، مشکلات خانوادگی، عدم کنترل و نظارت اعضای خانواده بر رفتارهای خود با ۲۵/۷ و مسائل اجتماعی نظیر در دسترس بودن مواد و فشار دوستان در رتبه بعدی شروع سوءمصرف مواد مخدر زنان نقش داشته‌اند.

در حالی که مردان بیشتر تحت تاثیر عوامل اجتماعی به مواد مخدر روی می آورند و در نتیجه می توان گفت شدت آسیب پذیری زنان در محیط های خانوادگی در قبال اعتیاد به مواد مخدر بیش از مردان است.

علاوه بر چگونگی اعتیاد، نحوه گذر از مراحل مختلف اعتیاد نیز در زنان متفاوت است، چنان که به گفته دکتر سپیده سیگاری، کارشناس دفتر اعتیاد سازمان بهزیستی اولین تجربه مصرف مواد تا شروع تزریق در مردان معتاد، ۸ سال به طول می انجامد در حالیکه این روند برای زنان حدود دو سال است.

دکتر سیگاری با تاکید بر اینکه معمولا شیوه مصرف مواد مخدر اعتیاد، شدت و عمق آن و رفتارهای توام با

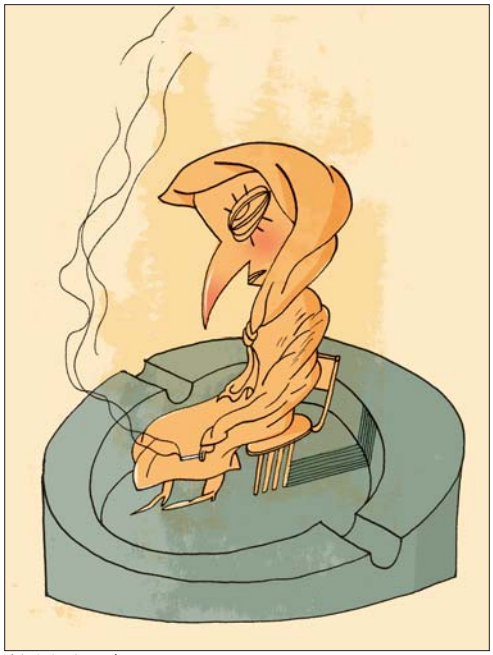

طرح: مهدی کریم‌زاده/ اعتضادملی

زنان معتاد آسیب پذیرترند

از سوی دیگر باید توجه داشت که بنا بر پژوهش های انجام شده زنان و دختران در مصرف مواد مخدر آسیب پذیرتر از مردان و پسرانند.

نتایج یک پژوهش که توسط مرکز ملی اعتیاد و سوءمصرف مواد مخدر وابسته به دانشگاه کلمبیای آمریکا و بین زنان ۱۸ تا ۲۲ ساله آمریکایی انجام شده حاکی از آن است که علل مصرف مواد مخدر توسط دختران و زنان جوان با علل مصرف این مواد توسط پسران و مردان جوان متفاوت است.

طبق این پژوهش دختران و زنان جوان در برابر سوءمصرف با اعتیاد به مواد مخدر آسیب پذیرتر از پسران و مردان جوان هستند و سریع تر تحت تاثیر مواد مخدر قرار گرفته و زودتر از پسران از عواقب مصرف مواد مخدر آسیب می بینند.

طبق یافته های این تحقیق که در سال ۲۰۰۴ میلادی انجام شده نرخ مصرف مزمن (مادام العمر) مواد مخدر در زنان پایین تر از مردان است، اما این در حالی است که طی سال ۲۰۰۰، ۳۰درصد از کل موارد ملی پذیرش در مراکز درمان اعتیاد را زنان تشکیل داده اند.

این البته همه ماجرا نیست و به اعتقاد «سهیلا صادقی فسائی» که تحقیق مفصلی درباره زنان درگیر با مواد مخدر انجام داده است، جامعه هم استفاده از مواد مخدر توسط زنان را به عنوان یک انحراف مضاعف در نظر می گیرد. انحراف اجتماعی از رفتارهای هنجار و نقش هایی که از زن به عنوان زن انتظار می رود.

صادقی با اشاره به اینکه مروری بر تحقیقات اخیر نشان می دهد که همواره نقش ها و توقعاتی که نسبت به زنان وجود دارد، به توضیحاتی که درباره درگیری زنان در مواد مخدر وجود دارد، شکل بخشیده است، می گوید: «زنان معتاد اغلب به عنوان خاطیان از نقش های اجتماعی و افرادی که نقش های مادری و نظارتی خود را فراموش کرده‌اند نگاه می شوند و همین مساله آنها را بیشتر از مردان به انزوای اجتماعی می کشاند و با خوردن برچسب «منحرف» عواقب اجتماعی و قانونی حادتری را پیش رویشان قرار می دهد و در حقیقت با نادیده انگاشتن فاکتورهای اجتماعی - فرهنگی و زمینه‌ای بر روی نقش زنان و پروسه های خرده فرهنگی تاکید می کنند.»[۳]

مرکزی برای بازدرمانی زنان معتاد وجود ندارد

با در نظر داشتن همین تفاوت ها است که دست اندرکاران دستگاه های دولتی نیز عاقبت به فکر ارائه خدمات ویژه به معتادان زنان افتادند و از راه‌اندازی اولین مرکز DIC یا درمان گذری برای زنان معتاد تزریقی خبر دادند.

این در حالی است که به گفته مدیر کل درمان ستاد مبارزه با مواد مخدر هم اکنون ۲۴ مرکز درمان گذری (DIC) در کشور فعال است و حدود سه هزار نفر از معتادان تزریقی که همگی مرد هستند سالانه با مراجعه به این مراکز سرنگ یک بار مصرف رایگان دریافت می کنند، اما زنان معتاد در صورت نیاز به خدمات بهداشتی فقط می توانند به کلینیک های مثلثی زیر نظر وزارت بهداشت مراجعه کنند و مراکزی به عنوان درمان گذری برای آنان وجود ندارد.

طرح آمارهای اعتیاد حساس به جنسیت، ایجاد پناهگاه های ویژه درمانهای اقامتی زنان معتاد، کاهش موانع مالی درمان اعتیاد زنان، تعریف روش های مراقبت از فرزندان زنان معتاد، و آموزش سواد به زنان معتاد نیز از دیگر برنامه هایی است که قرار است در سال جاری به عنوان اولین قدم در راه درمان اعتیاد زنان، در دستور کار دستگاه های ذی ربط قرار بگیرد.

«روشنک وامقی» مشاوراموز بانوان ستاد مبارزه با مواد مخدر که به تازگی در این ستاد تاسیس شده است، با اذعان به اینکه بحث اعتیاد زنان از بعد پیشگیری و درمان بسیار مغفول مانده است، تاکید می کند: «مراجع خارجی نیز در خصوص اعتیاد زنان و مردان تفاوتهایی قائل بوده و معتقدند توجه به این تفاوتها در برنامه ریزی ها سبب دستیابی به درمان و پیشگیری موفق تر می شود.»

او با اعلام اینکه مطالعات خارجی حاکی از حداقل یک بار تحت خشونت فیزیکی یا جنسی بودن ۹۰ تا ۱۰۰ درصد زنان معتاد است، این گروه را از نظر اقدامات پیشگیرانه حائز اهمیت می داند و می گوید: « بعلاوه زنان به دلیل انگ اجتماعی ناشی از اعتیاد خود، سخت‌تر متقاضی درمان خودمعرف هستند.»

وامقی مانع دیگر درمان اعتیاد زنان را کم بودن حمایت همسر و خانواده از زنان معتاد می داند، چرا که: «مرد معتاد معمولا حمایت زن خود را سالهای درمان دارد؛ اما زنان معتاد از همان ابتدای درمان از حمایت کمتری برخوردارند. بعلاوه زنان معتاد در عین حال مادر نیز هستند و به علت مشکلات ناشی از مراقبت از فرزندان با موانع بسیاری برای درمان های اقامتی روبرو هستند و وضعیت اقتصادی پایین زنان نیز خود، مانعی دیگر بر سر راه درمان آنهاست.»

اعتیاد؛ محور خشونت‌های خانگی

هیوالای اعتیاد فقط دامنگیر زنانی که به مصرف مواد مخدر روی آورده‌اند نمی شود و اثرات منفی آن در زندگی زنانی که با مرد معتاد زندگی می کنند نیز به روشنی قابل مشاهده است.

در سال های اخیر اعتیاد مردان یکی از عمده‌ترین دلایل درخواست طلاق از سوی زنان بوده است و آمار خشونت علیه زنان نیز در خانواده های آلوده به اعتیاد بیشتر است.

شایع ترین شکل خشونت خانگی در این خانواده ها، بهره کشی از زنان و دختربچه ها در قاچاق و رد و بدل کردن مواد مخدر است و در اغلب اوقات معتادان و توزیع کنندگان مواد مخدر با توسل به ضرب و شتم یا به کارگیری تهدید و آزارهای روانی از زنان و دخترانشان برای انتقال موارد مخدر استفاده می کنند.

زن جوانی که در راهروی دادگاه خانواده برای دادخواست طلاق آمده، می گوید: «شوهرم معتاد است و برای گرفتن مواد من را به در خانه توزیع کننده ها می فرستد. اگر هم نروم یا آنقدر کتک می خورم تا وادار به اطاعت شوم و یا باید شاهد زدوخورد شدن دختر ۱۲ ساله م در خانه کسانی باشم که به هیچ کس رحم نمی کنند.»

مسوولان مراکز مداخله در بحران های اجتماعی هم پرونده های متعددی از دخترانی که برای فرار از تبعات اعتیاد پدر و برادرشان فرار کرده‌اند، دارند. نرگس ۱۹ ساله که بارها اقدام به فرار از منزل کرده، می گوید از دست آزارهای برادر معتادش که سرپرستی او را بر عهده دارد، فراری شده است. برادری که در ابتدا حق الزحمه قالیبافی های دخترک را دود هوا می کرد و بعد که مصرفش بالا رفت و پول قالی ها دیگر کفاف نمی داد تن دخترک را می فروخت و خرج اعتیادش را درمی آورد.

دختر بچه هایی که در مراکز بهزیستی نگهداری می شوند و از سوی پدران معتادشان آلوده مواد مخدر شده‌اند، زنانی که مورد ضرب و شتم شوهران معتادشان قرار گرفته و خانواده هایی که به خاطر بلای خانمانسوز، همه هست و نیست شان را از دست داده‌اند نیز از دیگر آسیب های اعتیاد برای زنان است که به ندرت مورد توجه جدی قرار گرفته می شود.

از این رو به نظر می رسد با توجه به گسترش روز افزون اعتیاد در بین زنان و آسیب های ناشی از اعتیاد مردان بر روی همسران و دخترانشان، در نظر گرفتن حساسیت های جنسیتی در مطالعات و اقدامات مربوط به مبارزه با اعتیاد از جمله ضرورت هایی است که غفلت از آن می تواند تبعات جبران ناپذیری را به دنبال داشته باشد.

در سال‌های اخیر اعتیاد مردان یکی از عمده‌ترین دلایل درخواست طلاق از سوی زنان بوده است و آمار خشونت علیه زنان نیز در خانواده‌های آلوده به اعتیاد بیشتر بوده است

منابع:
(۱) (گفتمانه رفاه اجتماعی - شماره ۱۲- شیوع و الگوهای مصرف مواد و اعتیاد زنان در ایران)
(۲) (روزنامه اعتماد پنجشنبه یکم تیر ماه ۱۳۸۵)
(۳) (زنان و مواد مخدر در ایران، سهیلا صادقی فسایی، جنس دوم، شماره یک)

از نگاه دیگران

شرکت در انتخابات پارلمان

یک روز تاریخی برای زنان کویتی

■ رها طاهری ■

زنان کویتی در اولین انتخاباتی که حقوق سیاسی شان به رسمیت شناخته شده، موفق به ورود به پارلمان نشدند، اما این شکست هم نمی تواند حلاوت اولین انتخابات را بر کام زنان این کشور تلخ کند و همانطور که «فاطمه الابدالی»، یکی از کاندیداهای این انتخابات می گوید در هر حال این روز، یک روز تاریخی خواهد بود. چرا که این حضور، دستاورد چهار دهه مبارزه زنان برای مشارکت سیاسی در جامعه ای محافظه کار است.

تا پیش از این، براساس قوانین کویت، زنان کویتی از حق نامزد شدن و حتی رای دادن در انتخابات پارلمانی این کشور محروم بودند و با وجود درخواست مکرر دولت های مختلف کویت طی یک دهه گذشته، پارلمان این کشور از به رسمیت شناختن حقوق سیاسی زنان کویتی خودداری می کرد.

اما عاقبت با فشارهای دولت و امیر کویت و پیگیری زنان این کشور ماه مه ۲۰۰۵، مجلس کویت برخورداری از حق رای و داشتن مناصب دولتی را تصویب کرد و البته این رای مثبت پس از آن بود که صدها تن از زنان کویتی باهدف کسب حقوق سیاسی خود در مقابل مجلس امت کویت که سرگرم بررسی طرح ارائه شده از سوی دولت درموردلزوم مشارکت زنان در زندگی سیاسی بود، تظاهرات کردند و با حمل پلاکاردهایی از نمایندگان پارلمان درخواست کردند که حق مشارکت زنان در حیات سیاسی این کشور را به رسمیت بشناسند.

در این انتخابات حدود ۳۴۰هزار کویتی حق رای داشتند که حدود ۱۹۵هزار رای به زنان و ۱۴۵ هزار رای به مردان تعلق داشت و زنان با ۵۷درصد آرا، از مجموع ۲۵۳ نامزد پارلمان، ۲۸ نفر را کاندیدا کرده بودند.

در میان ۲۸ زنی که خودرا برای ورود به پارلمان نامزد کرده بودند نیز علاوه بر وکلا، تجار و زنانی با تحصیلات عالیه،نام افرادی همچون «رولا دشتی»، «لولوه المولا»، «نبیلا النجاری» و «فاطمه الابدالی» که از فعالان برجسته حقوق زنان‌اند، به چشم می خورد.

«لولوه المولا»، دبیرکل جامعه اجتماعی و فرهنگی زنان، که یک سازمان طرفدار حقوق زنان در کویت است، قبل از شروع انتخابات گفته بود : «فکر می کنم برای پیروزی نیاز به یک معجزه داریم ، چون با توجه به نظام کنونی در ۲۵حوزه انتخاباتی فکر می کنم نامزدهای زن شانس اندکی برای موفقیت داشته باشند.»

بااین حال، همانگونه که «کوثر الجوعان» نیز معتقد است، فارغ از نتیجه بدست آمده، شرکت زنان به عنوان نامزد و رای دهنده، گام مهمی به سوی تثبیت حقوق سیاسی آنان است. چنانکه رولا الدشتی، نیز مشارکت زنان کویتی در انتخابات را اقدامی در جهت شکستن دیوار روانی ایجاد شده و پایان انحصار جنسه سیاسی توسط مردان در جامعه مرد سالار کویت می داند.

این گام رو به جلوی زنان کویتی اما چندان هم آسان نبود و در تمام مدت تبلیغات انتخاباتی، زنان کاندیدا از تعرض به مراکز انتخاباتی، پاره کردن عکس ها و پلاکاردهای تبلیغاتی و نیز تهدید آنان از سوی افراد ناشناس به منظور ترک صحنه انتخابات در امان نبودند.

«نوال البخیت» یکی از نامزدهای زن این انتخابات می گوید: در طی دوره تبلیغات انتخاباتی بارها توسط افراد ناشناس تهدید شدم تا صحنه انتخابات را به نفع رقبای مرد حوزه انتخاباتی خود ترک کنم» و «عایشه الرشید» که در آمریکا تحصیل کرده با متهم کردن افراد ناشناس به حمله به مرکز انتخاباتی وی و تهدید او، می گوید: «رقبایش در فعالیت های تبلیغاتی خود حضور زنان در مجلس را مخالف دستورات دین مبین اسلام اعلام می کردند.»

حضور زنان در انتخابات پارلمانی، البته تنها موفقیت زنان کویتی در به رسمیت شناخته شدن حقوق سیاسی شان نیست و پس از تصویب قانون اعطای حقوق سیاسی به زنان، شیخ صباح الاحمد نخست وزیر کویت دو زن را به عنوان اعضای شورای شهرداری انتخاب کرد. (۶ عضو از این شورای ۱۶ نفره - از جمله این دو زن - انتصابی هستند و باید از سوی امیر کویت تائید شوند.) و در اقدامی مهمتر، «معصومه المبارک » یک شخصیت دانشگاهی لیبرال و فعال در امور زنان را به عنوان اولین زن تاریخ این کشور، به سمت وزیر برنامه ریزی و توسعه اداری منصوب کرد.

اما این انتصاب نیز در جامعه سنتی و محافظه کار کویت به سختی پذیرفته شد و آن دسته از نمایندگان پارلمان که با حقوق کامل سیاسی زنان کویت مخالف بودند، هنگام مراسم سوگند معصومه المبارک در اعتراض به انتخاب وی در مقام وزارت روی میزهای خود مشت کوبیدند و گفتند که این اقدام خلاف قانون اساسی صورت گرفته است.

مبارک، ۵۷ ساله، اما بدون توجه به فریاد این گروه از نمایندگان سوگند خود را یاد کرد و پس از مراسم گفت: «من از طرف خودم و زنان کویت از کسانی که خالصانه از خواسته قانونی زنان کویت حمایت کرده‌اند، تشکر می کنم.»

در همان روزها بود که انجمن های مدافع حقوق زنان کویت که بیش از چهل سال است برای تامین حقوق زنان این کشور تلاش می کنند، جشنی را به افتخار این پیروزی ترتیب دادند. در این جشن زنان که جدا از همسران خود نشسته بودند، با تکان دادن پرچم کویت به خواندن دسته جمعی سرود ملی کشورشان پرداختند و معصومه المبارک، نخستین وزیر زن کابینه کویت نیز به همراه همکاران مرد خود در این جشن شرکت داشت.

با این وجود اما، به گفته فعالان زن این کشور مبارزه برای دستیابی زنان کویت به حقوق سیاسی خود پایان نیافته است و هنوز معرکه ها و رویارویی های زیادی باقی مانده است ، که به عنوان نمونه می توان به تعدیل برخی قوانین که زنان مخالف آن هستند همچون قانون ثبت احوال، مسکن و برخی قوانین دیگراشاره کرد.

از سوی دیگر تصویب این قانون دریچه های دیگری را بر روی زنان کویتی باز کرده است. به عنوان مثال وزارت کشور کویت چندی پیش اعلام کرد زنان از این پس می توانند در کلاس های آکادمی پلیس شرکت کنند.

به گفته این وزارتخانه، نخستین ثبت نام ها برای سال تحصیلی ۲۰۰۶ - ۲۰۰۷ انجام می گیرد و دانشجویان دانشکده پلیس اردن و سایر کشورهای عربی نیز می توانند همراه با زنان کویتی آموزش ببینند.

اکنون کویت، بحرین، عمان و قطر تنها کشورهای عرب حاشیه نشین خلیج فارس هستند که زنان حق رای دارند و می توانند پست دولتی داشته باشند.اما فعالان امور زنان امیدوارند دامنه های این موج خواهی به سایر کشورهای منطقه نیز برسد.